

Podbutskaya N.V., Vinnichenko M.S.

**FUNCTIONAL AND TEAM THE ROLE OF THE PARTY OF SMALL
GROUPS: ANALYSIS OF RESEARCH**

The article determines that the social role is classified according to different characteristics. In particular, in the collective person performs two roles: functional-and-command. The functional roles relate to the implementation of official duties and cover our skills and abilities, knowledge and experience. Team same role reflect the way in which the person performs job.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2011

УДК 159

*Журавльова Т.Г., Васильєва І.Г.
м. Харків, Україна*

**ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН СТУ-
ДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Актуальність проблеми пов'язана з тим, що саме статєво-рольові утворення особистості є стрижневими та значною мірою визначають її поведінку, особливості міжособистісного спілкування з іншими людьми, вибір шлюбного партнера, стійкість шлюбних відносин та успішність сімейного функціонування взагалі. Вивчення проблеми міжособистісного сприймання та гендерних особливостей його прояву у студентській молоді, за нашим поглядом, сприятиме більш успішній психопрофілактичній, а за необхідністю, й психотерапевтичній роботі з цього приводу.

Завдання дослідження – вивчення зв'язку статєво-рольових характеристик особистості та особливостей прояву міжособистісного сприймання у студентів.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження було проведено на базі Інституту сходознавства та міжнародних відносин „Харківський колегіум” та Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Всього в дослідженні взяли участь 240 осіб (140 юнаків та 100 дівчат) – студентів першого та другого курсів. Були використані такі методи та методики дослідження: розроблена нами анкета з вивчення особливостей міжособистісного сприймання студентів; статєво-рольова ACL-шкала А.В. Neillbrun; соціометрична методика; модифікований варіант „Колірного тесту відносин”; методи математичної статистики.

Результати дослідження. В процесі анкетування респондентам пропонувалось відповісти на запитання, що стосувались їхнього першого враження про представників своєї та протилежної статі. З метою одноманітності відповідей та зручності обробки результатів студентам були запропоновані такі візуальні

параметри: фігура; постава; вираз обличчя; наявність макіяжу; одяг та взуття; наявність мобільного телефону; загальна відповідність модному образу; довжина та форма ніг; висота і форма грудей; шия; очі; форма губ; форма носа; руки (манікюр); волосся (довжина, доглянутість); хода; запах духів; прикраси; манера триматися.

Виявилось, що юнаки при зустрічі з незнайомою дівчиною, перед усім, звертають увагу на її фігуру (67% відповідей), вираз обличчя та манеру триматися (по 44%), висоту та форму грудей і довжину та доглянутість її волосся (по 33%). Дівчата ж перед усім звертають увагу на вираз обличчя юнака (71%) та його манеру триматися (57% відповідей). Бажання познайомитися саме з цією дівчиною у юнаків викликають її манера триматися (44% відповідей) та фігура (33%). Увагу ж дівчат привертає перед усім фігура юнака (71%), вираз його обличчя та його волосся (по 43% відповідей). У свою чергу, відмовитись від спілкування з дівчиною юнаки можуть через її манеру триматися (67% відповідей), перед усім – через дуже частий сімх, примхливість, слізність. А дівчат від спілкування з юнаками може відштовхнути, насамперед, їхня осанка (43%), а також їхня манера триматися, взуття, форма носа, руки та хода (по 29% відповідей). Бажання продовжувати знайомство саме з цією дівчиною у юнаків, знову ж таки, викликає її фігура (44% відповідей) та її очі (33%); а продовженню знайомства дівчини саме з цим юнаком сприяє його манера триматися (57% відповідей). І юнаків, і дівчат пишатися знайомством з партнером протилежної статі примушують фігура дівчини (67% відповідей) або юнака (44%) та їхня манера триматися (відповідно 44% та 43% відповідей). Приховувати ж знайомство з особою протилежної статі, соромитися його юнаків може примусити манера дівчини триматися (56% відповідей); а дівчат – осанка юнака, вираз його обличчя та одяг (по 43% відповідей). Припинити знайомство з дівчиною юнаків може примусити її манера триматися (56% відповідей), перед усім – дуже частий сімх, примхливість, слізність; припинити ж знайомство з юнаком дівчат, перед усім, може примусити його осанка (43% відповідей).

Цікаво, що і юнаки, й дівчата в якості візуальних параметрів, які можуть привернути їхню увагу до особи протилежної статі або примусити відмовитися від знайомства з нею або приховувати його, жодного разу не назвали, наприклад, наявність мобільного телефону (хоча відомо, що сьогодні саме його вважають за необхідний атрибут модного сучасного образу). Крім того, виявилось, що юнаки зовсім не звертають увагу на ходу дівчат (що є дивним), а дівчата не звертають увагу на форму та загальний зовнішній вигляд шиї юнаків (що є більш зрозумілим).

Відмітимо також, що відповіді дівчат на основні запитання анкети були більш різноманітними, що свідчить про їхню більшу готовність зрозуміти особистість та прийняти ровесників протилежної статі.

Подальші питання анкети були призначені для оцінки студентами за вказаними візуальними параметрами осіб своєї статі. Метою включення їх до

анкети було порівняння візуальних вимог молоді до осіб своєї та протилежної статі. Отже, при знайомстві з особою своєї статі юнаки звертають увагу на манеру триматися (67% відповідей), зокрема – серйозність, самовпевненість; а дівчата – на вираз обличчя дівчини (71%) та її одяг (57% відповідей). При виборі друга або подруги своєї статі і юнаки, і дівчата віддають перевагу манері манері юнака та дівчини триматися, зокрема – їхньої серйозності, самовпевненості, спокою, охайності (відповідно 89% та 100% відповідей). Хвалитися дружбою з особою своєї статі юнаків може примусити манера друга триматися (67% відповідей), зокрема – його серйозність та самовпевненість; а дівчат – загальна відповідність подруги модному образу (43% відповідей). У свою чергу, приховувати цю дружбу юнаків може примусити, знову ж таки, манера друга триматися (67% відповідей), перед усім – його слізність та примхливість; а дівчат – вираз обличчя подруги та її хода (по 29% відповідей), тобто, фактично, те перше враження, яке вона може справити на інших людей. Нарешті, розлучитися з другом чи подругою своєї статі і юнаків, і дівчат може примусити їхня манера триматися (відповідно 78% та 43% відповідей), зокрема – примхливість, слізність, зайва самовпевненість, нескромність, неохайність; для дівчат важливим є також вираз обличчя подруги (43% відповідей) як окрема складова її манери триматися.

Таким чином, для юнаків відносно представників своєї статі не мають жодного значення очі, форма губ, волосся (тобто суто зовнішні ознаки краси обличчя) та запах парфумів. Для дівчат при виборі подруг не мають жодного значення їхня форма губ і шия (тобто знову ж таки суто зовнішні ознаки, які при необхідності можна „виправити” за допомогою гарного макіяжу).

Отже, можна сказати, що для студентів найбільш важливим при сприйманні особи як своєї, так і протилежної статі є її манера триматися, вираз її обличчя, фігура і осанка, тобто ті параметри, які характеризують не лише зовнішність, а й характер особистості, та найбільш піддаються корекції при наполегливій роботі з самовиховання (зокрема – роботі з формування певних якостей характеру та навиків міжособистісного спілкування).

За результатами дослідження статево-рольових особливостей студентів за допомогою статево-рольової шкали А.В. Neilbrun ми розділили всіх досліджених на такі групи: маскулінні юнаки; фемінінні дівчата; андрогінні юнаки і дівчата. Відмітимо, що така тенденція вже описана в сучасній психологічній літературі, і спеціалісти схиляються до точки зору, згідно якої саме андрогінний тип є найбільш пристосованим до сучасного життя.

В той же час, однозначного зв'язку між статево-рольовими характеристиками особистості студентів і особливостями їхнього міжособистісного сприймання не виявлено, хоча можна казати про наявність певних тенденцій.

Так, студенти, яких умовно можна віднести до андрогінного типу (і чоловічої, і жіночої статі), частіше за інших в процесі міжособистісного сприйман-

ня звертають увагу на вираз обличчя, осанку та манеру триматися іншої людини, тобто саме на ті загальні якості, які значною мірою визначають особистісні характеристики людини. Маскулінні ж юнаки та фемінінні дівчата в процесі міжособистісного сприймання надають перевагу більш дрібним, приватним ознакам (наприклад, висоті та формі грудей, формі носа, довжині волосся, одягу та взуттю). Таким чином, можна сказати, що більша зрілість статево-рольових структур особистості обумовлює й вибір нею більш узагальнених, характерологічних ознак інших людей в процесі міжособистісного сприймання.

За допомогою модифікованого варіанту „Колірного тесту відносин” студенти оцінювали колірну забарвленість таких понять: „маскулінні юнаки”, „маскулінні дівчата”, „фемінінні юнаки”, „фемінінні дівчата” (при цьому попередньо з ними був обговорений зміст кожного поняття).

Виявилось, що єдності поглядів щодо колірного забарвлення понять, які вивчалися, серед юнаків не спостерігається. Так, поняття „маскулінні юнаки”, з погляду самих маскулінних юнаків, забарвлено у коричневий (в незначній більшості випадків), синій, зелений та червоний кольори; а, з погляду юнаків, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно забарвлено у чорний (здебільшого), синій, коричневий та сірий кольори. Поняття „маскулінні дівчата”, з погляду маскулінних юнаків, забарвлено у сірий (в незначній більшості випадків), чорний, коричневий та фіолетовий кольори; а, з погляду юнаків, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно забарвлено у жовтий (в незначній більшості випадків), червоний, фіолетовий, синій та сірий кольори. Поняття „фемінінні юнаки”, з погляду маскулінних юнаків, забарвлено у фіолетовий (в незначній більшості випадків), червоний та синій кольори; а, з погляду юнаків, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно забарвлено у синій (в незначній більшості випадків), фіолетовий, зелений та жовтий кольори. Накінець, поняття „фемінінні дівчата”, з погляду маскулінних юнаків, є забарвленим у фіолетовий, чорний (в незначній більшості випадків) та жовтий кольори; а, з погляду юнаків, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно забарвлено у червоний (здебільшого) та зелений кольори.

Отже, якщо порівняти відповіді маскулінних юнаків і юнаків, які демонструють тенденцію до андрогінії, то виявляється, що, з погляду студентів чоловічої статі (без урахування їхніх статево-рольових характеристик), поняття „маскулінні юнаки” забарвлено, перед усім, у коричневий та синій кольори; поняття „маскулінні дівчата”, перед усім, – у фіолетовий та сірий кольори; поняття „фемінінні юнаки”, перед усім, – у фіолетовий та синій кольори; а поняття „фемінінні дівчата” взагалі не має однакових кольорів з точки зору цих двох груп студентів.

В свою чергу, з погляду фемінінних дівчат, поняття „маскулінні юнаки” забарвлено у чорний та синій кольори (порівну); а, з погляду дівчат, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно також забарвлено у чорний та синій ко-

льори (порівну), а ще й у сірий та зелений кольори. Поняття „маскулінні дівчата”, з погляду фемінінних дівчат, забарвлено у сірий (в незначній більшості випадків), синій та чорний кольори; а, з погляду дівчат, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно забарвлено у фіолетовий (в незначній більшості випадків), червоний, чорний, сірий і жовтий кольори. Поняття „фемінінні юнаки”, з погляду фемінінних дівчат, забарвлено у червоний, фіолетовий, синій та зелений кольори; а, з погляду дівчат, які демонструють тенденцію до андрогінії, воно є забарвленим у фіолетовий, зелений (порівну), червоний та сірий кольори. Накінець, поняття „фемінінні дівчата”, і з погляду самих фемінінних дівчат, і з погляду дівчат, які демонструють тенденцію до андрогінії, забарвлено у жовтий та червоний кольори (порівну).

Отже, якщо порівняти відповіді фемінінних дівчат і дівчат, які демонструють тенденцію до андрогінії, то виявляється, що, з їхнього погляду (без урахування їхніх статево-рольових характеристик), поняття „маскулінні юнаки” забарвлено, перед усім, у чорний та синій кольори; поняття „маскулінні дівчата”, перед усім, – у чорний та сірий кольори; поняття „фемінінні юнаки”, перед усім, – у фіолетовий та зелений кольори; а поняття „фемінінні дівчата” – у жовтий та червоний кольори.

Таким чином, можна говорити про наявність певного зв'язку між уявленнями студентів про колірне забарвлення понять, що є пов'язаними із статево-рольовими характеристиками особистості, та їхніми власними гендерними особливостями: юнаки та дівчата, які демонструють тенденцію до андрогінії, надають більш когнітивно диференційовані оцінки поняттям, що вивчаються, аніж маскулінні юнаки та фемінінні дівчата.

Висновки. На підставі вивчення сучасної психологічної літератури та аналізу отриманих даних можна зробити такі висновки.

1. Проблема сприймання і розуміння людьми один одного (тобто проблема соціальної перцепції) – це одна з центральних проблем міжособистісного спілкування. Міжособистісне сприймання – це процес з активним зворотним зв'язком, до якого обов'язково входить розуміння. Образ людини, що формується в процесі сприймання, несе інформаційне навантаження та грає регулюючу роль в процесах взаємодії, допомагає будувати лінію поведінки по відношенню до людини, яку сприймають.

Центральними проблемами в галузі міжособистісного сприймання сьогодні є: вікові, гендерні, професійні особливості соціальної перцепції; умови та чинники, що впливають на точність і адекватність оцінки однією людиною іншої; закономірності формування першого враження; вплив на ці процеси минулого досвіду, характеру взаємовідносин, самооцінки та особистісних якостей людей, які знаходяться у процесі взаємодії.

2. Для студентів і жіночої, і чоловічої статі найбільш важливим при сприйманні особи як своєї, так і протилежної статі є її манера триматися, вираз її обличчя, фігура й осанка, тобто ті параметри, які характеризують не лише зовнішність, а й характер особистості, та найбільш піддаються корекції при

наполегливій роботі з самовиховання (зокрема – роботі з формування певних якостей характеру та навиків міжособистісного спілкування).

Відповіді дівчат на основні запитання анкети були більш різноманітними, що свідчить про їхню більшу готовність зрозуміти особистість та прийняти ровесників протилежної статі.

3. За співвідношенням показників статево-рольової структури особистості студентів умовно можна розділити на такі групи: маскулінні юнаки, фемінінні дівчата, андрогінні юнаки та дівчата.

Студенти, яких умовно можна віднести до андрогінного типу (і чоловічої, і жіночої статі), частіше за інших в процесі міжособистісного сприймання звертають увагу на вираз обличчя, осанку та манеру триматися іншої людини, тобто саме на ті загальні якості, які значною мірою визначають особистісні характеристики людини. Маскулінні ж юнаки та фемінінні дівчата в процесі міжособистісного сприймання надають перевагу більш дрібним, приватним ознакам (наприклад, висоті та формі грудей, формі носа, довжині волосся, одягу та взуттю). Таким чином, можна сказати, що більша зрілість статево-рольових структур особистості обумовлює й вибір нею більш узагальнених, характерологічних ознак інших людей в процесі міжособистісного.

4. З погляду студентів чоловічої статі (без урахування їхніх статево-рольових характеристик), поняття „маскулінні юнаки” забарвлено, перед усім, у коричневий та сірий кольори; поняття „маскулінні дівчата”, перед усім, – у фіолетовий та сірий кольори; поняття „фемінінні юнаки”, перед усім, – у фіолетовий та синій кольори; а поняття „фемінінні дівчата” взагалі не має однакових кольорів з точки зору цих двох груп одинадцятикласників.

З погляду студентів жіночої статі (без урахування їхніх статево-рольових характеристик), поняття „маскулінні юнаки” забарвлено, перед усім, у чорний та синій кольори; поняття „маскулінні дівчата”, перед усім, – у чорний та сірий кольори; поняття „фемінінні юнаки”, перед усім, – у фіолетовий та зелений кольори; а поняття „фемінінні дівчата” – у жовтий та червоний кольори.

Має місце певний зв’язок між уявленнями студентів про колірне забарвлення понять, що є пов’язаними із статево-рольовими характеристиками особистості, та їхніми власними гендерними особливостями: юнаки та дівчата, які демонструють тенденцію до андрогінії, надають більш когнітивно диференційовані оцінки поняттям, що вивчаються, аніж маскулінні юнаки та фемінінні дівчата.

Таким чином, можна припустити, що особливості міжособистісного сприймання у старшокласників, перед усім, є пов’язаними з їхніми статево-рольовими характеристиками та обумовлені ними.

Список літератури: 1. Буякс Т.М. Проблема и психотехника самоопределения личности // Вопросы психологии. – 2002. – № 2. – С. 28–39. 2. Губанова М.И. Педагогическое сопровождение социального самоопределения старшеклассников // Педагогика. – 2002. – № 9. – С. 32–39. 3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – Спб.: Питер,

2002. – 544 с. – (Серія «Мастера психологии») 4. Исаев Д.Н., Каган В.Е. Психогигиена пола у детей. – Л.: Медицина, 1986. – 336 с. 5. Кочарян А.С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности-феминности в норме и патологии). – Х.: Основа, 1996. – 127 с.

Bibliography (transliterated): 1. Bujaks T.M. Problema i psihotehnika samoopredelenija lichnosti // Voprosy psihologii. – 2002. – № 2. – S. 28–39. 2. Gubanova M.I. Pedagogicheskoe soprovozhdenie social'nogo samoopredelenija starsheklassnikov // Pedagogika. – 2002. – № 9. – S. 32–39. 3. Il'in E.P. Differencial'naja psihofiziologija muzhchiny i zhenwiny. – Spb.: Piter, 2002. – 544 s. – (Serija «Mastera psihologii») 4. Isaev D.N., Kagan V.E. Psihogigiena pola u detej. – L.: Medicina, 1986. – 336 s. 5. Kocharjan A.S. Lichnost' i polovaja rol' (simptomokompleks maskulinnosti-femininnosti v norme i patologii). – H.: Osnova, 1996. – 127 s.

Т.Г. Журавльова, І.Г. Васильєва

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У роботі розглядається зв'язок між особливостями міжособистісного сприймання та статево-рольовими особливостями студентів.

Т.Г. Журавлева, И.Г. Васильева

ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

В работе рассматривается связь между особенностями межличностного восприятия и поло-ролевыми особенностями студентов.

T.G. Guravleva, I.G. Vasileva

GENDERNE ASPECTS OF INTERPERSONALITY RELATIONS OF STUDENT YOUNG PEOPLE

In work the communication between the features of interpersonality perception and hollow-role features of students is examined.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2011

УДК 378.14

*Смальченко О.М.
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ